

Pastoor Pierre Geerts

1778 tot 1805

een bewogen priester in een woelige tijd.

Pierre Geerts werd geboren op 29 april 1746 in Lommel (België) en studeerde theologie aan de Universiteit van Leuven

Op 25 mei 1771 werd hij tot priester gewijd en zeven jaar later op 25 mei 1778 tot pastoor benoemd van de parochie Schin op Geul door Philippe Crepin, de proost van Meerssen.

Hij trof hier een bijna ingestorte kerk aan en de pastorie was ook geheel verwaarloosd. Dus richtte hij zich meteen schriftelijk tot de proost van Meerssen met het verzoek een en ander te restaureren. Na jarenlang touwtrekken en procederen werd er in 1790 een nieuwe pastorie in steen gebouwd. (Nu bewoond door fam. Van Dijck.)

In 1794 werd 't middenschip met het dak hersteld en de zijbeuken bijgebouwd, zodat de kerk ook groot genoeg was voor het aantal parochianen. Het koor werd geheel nieuw opgebouwd in 1795.

Hij was een zeer ijverig zielzorger en de parochianen droegen hem op handen.

Hij wist nog middelen te vinden om het interieur van de kerk te verfraaien en enige kostbaarheden aan te schaffen.

Een drietal bevind zich momenteel nog in het bezit van de kerk en wordt bewaard in de kluis. nl.:

Een zilveren kelk, 23,5cm hoog . Op de voet staat de gekroonde FB, het meesterteken van Francois Beanin te Luik, die deze kelk vervaardigd heeft. Onder de dubbele adelaar staat een ovaal gekroond wapen met dwarsbalk. Dat is het wapen van de toenmalige bisschop van Luik, Francois Charles de Velbruck.

Op de onderzijde van de voet staat de inscriptie;

“ Aecclesiae de Schinnen ad Golam 1781”, hetgeen betekent;

“ Kerk van Schin op Geul 1781”

Verder is er nog een ciborie in de kluis van verzilverd koper met een cuppa van verguld koper.

Deze ciborie is 35,4 cm hoog en is gedateerd op de voetrand “ 1786”.

Ze is prachtig versierd met laurierbladen en rozen en aan de bovenzijde een lauwerkrans. Op de top een meloenvormige knop, waarboven een bol met gelijkwaardig kruisje.

Tenslotte is in de kluis nog een missaalband uit 1784.

Hij is 36,5 x 26 cm groot, is van leder gemaakt en met zilver versierd.

Verder staat erop dat hij is geschonken door de :

"Edele weduwe de Hoen , geboren baronesse de Cartils"

Op de achterzijde van de klampen (bevestigingskift) staat:

" P. Geerts , pas. an. 1784" en " Ecclesiae de Schinnen ad Golam."

Dan zijn er nog enige kostbaarheden, die in de tweede helft van de achttiende eeuw en in de eerste helft van de negentiende eeuw zijn aangeschaft, maar het is niet te bewijzen of deze tijdens het pastoraat van pastoor Geerts in het bezit van de parochie zijn gekomen.

Staatkundig gezien ressorteerde Schin op Geul onder de Oostenrijkse Partage van het Land van Valkenburg en dus onder 't hertogelijk hof van Brussel.

Krachtens het tractaat van Fontainebleau werden in 1785 enige gebiedsdelen uitgewisseld en kwam ons dorp onder gezag van de Staatse Partage.

Op 13 juli 1788 werd de oogst in West Europa praktisch geheel vernietigd, terwijl in de daarop volgende winter de wintergranen gedeeltelijk bevroren, zodat er hongersnood dreigde.

In Frankrijk vormde zich een Revolutionair Bewind.

En in 1792 werd de Franse Republiek uitgeroepen, die de adel en geestelijkheid de schuld van alles gaf, en dus werden die verjaagd en vervolgd. Deze adellijken vluchtten naar 't buitenland en ook naar de Oostenrijkse Nederlanden. Mede hierdoor brak er ook oorlog uit met Oostenrijk.

Door de inval van de republikeinse legers in onze gebieden, moest de stad Maastricht zich op 4 november 1794 overgeven.

Er kwam een nieuwe en ingrijpende bestuurlijke en administratieve herindeling. Ons dorp kwam nu bij het 5^e departement of te wel 't departement van Nedermaas. Dit omvatte het tegenwoordige Belgisch Limburg en het Nederlands Limburg beneden Sittard.

De privileges van adel en geestelijkheid (tienden, herendiensten, jachtrechten en de banmolen werden afgeschaft) en de kerkelijke eigendommen vervielen aan de staat. Deze goederen werden weer aan particulieren voor een habbekrats verkocht, met het gevolg dat de pastoor zonder inkomsten kwam, hetgeen pastoor Geerts niet kon verkroppen. De bisdommen werden opnieuw ingedeeld en de bisschoppen werden nu door de staat aangewezen.

Volgens een wet van 5 september 1797 moesten de geestelijken een eed van haat tegen het koningschap en een eed van trouw aan de republiek en de grondwet afleggen.

Op het niet nakomen van deze verplichting stonden zware straffen voor de priesters en sluiting van de kerkgebouwen.

Pastoor Geerts en nog honderden anderen weigerden deze eed af te leggen. Velen werden gedeporteerd, maar onze pastoor alsmede zijn kapelaan doken onder. Onze kapelaan, Maximiliaan Hendrik Joseph de la Croix zocht een schuilplaats in de grotten van Valkenburg, waar een kapel werd ingericht om religieuze bijeenkomsten te houden.

Waar de pastoor was ondergedoken is niet bekend, maar ook hij zette zijn werk clandestien voort, want de kerk was door die weigering aan de Eredienst onttrokken.

Door de "Colonne Mobiel" (Franse militairen) werden de twee kerkklokken uit de toren gestolen. Bij deze gelegenheid sloopten ze de toren gedeeltelijk en vernielden eveneens de kerk.

Met het Concordaat van Napoleon en Paus Pius VII in 1802 werd de eed verzacht en de priesters (deservanten, want zo werden de weigeraars genoemd) werden verzocht de belofte, "die zij nu zonder gewetensbezwaar konden doen" volgens het concordaat, alsnog af te leggen.

Veel priesters, waaronder ook pastoor Geerts hebben dit toen in Gulpen "onder protest" voor het hoofdaltaar gedaan, hoewel Geerts later hiervan spijt had en dit ook meerdere malen duidelijk heeft laten horen.

Die priesters mochten nu weer hun ambt uitoefenen en pastoor Geerts kreeg een jaarlijkse toelage van 500 francs van de staat.

Dit was veel te weinig voor diens levensonderhoud.

Het kerkgebouw was helemaal vernield, hetgeen ook blijkt uit een rapport van het gemeentebestuur aan het gouvernement in 1804.

De tekst luidde als volgt: "De kerk is totaal geruïneerd, zonder toren, zonder dak, zonder vensters, alleen het koor is ongeschonden en dat alles was voor 10 jaar terug helemaal opnieuw opgebouwd en hersteld".

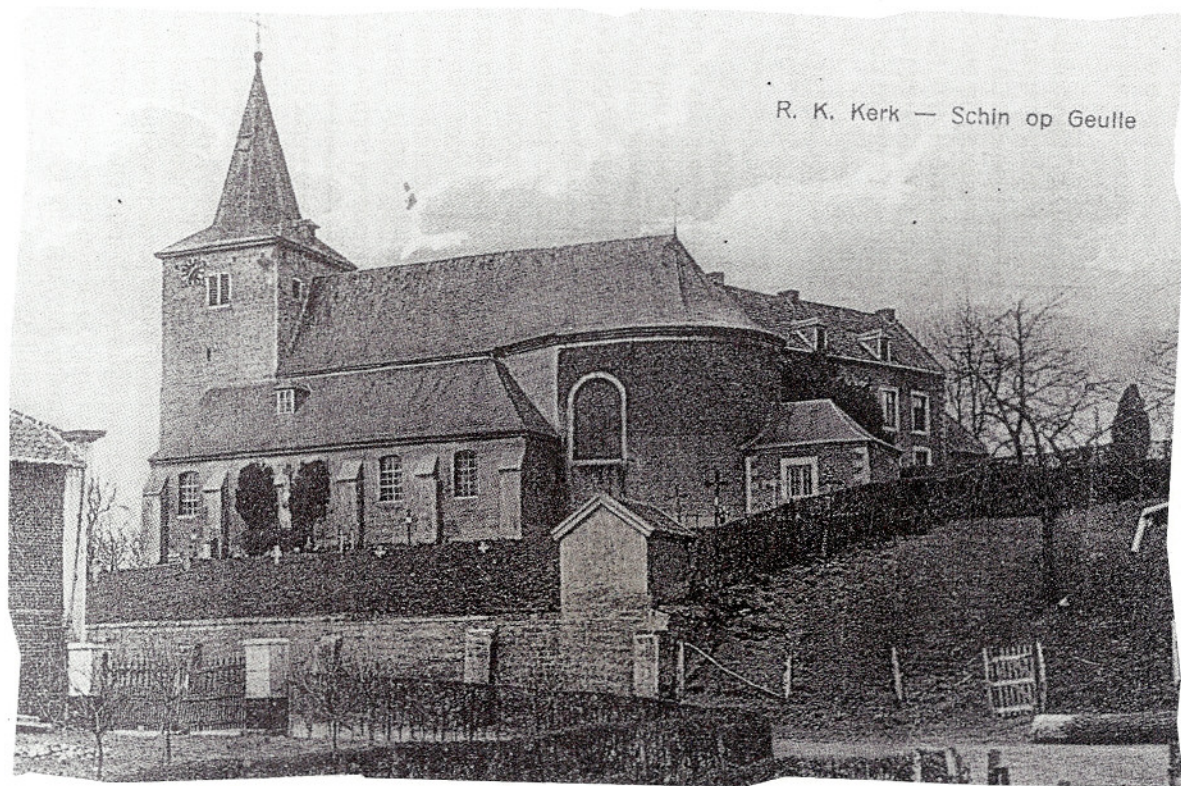
Pastoor Geerts bouwde met hulp van zijn parochianen de kerk weer helemaal op, hetgeen blijkt uit een rapport van burgemeester Jean Quax van Schin op Geul en Pierre Steijns van Strucht aan prefect Pierre Loysel te Maastricht, gedateerd 30 mei 1803.

Dat rapport bevatte alleen maar positieve gegevens:

"zoals het kerkgebouw bevindt zich in een perfecte toestand, dankzij een restauratie in het recente verleden."

De pastorie en landerijen waren al direct na de inval van de Fransen onteigend en verkocht aan particulieren en jaren later op 1 april 1821 heeft het kerkbestuur de pastorie teruggekocht van Jacobus Antonius Schoenmaeckers, rentenier te Raar-Meerssen voor de som van 2500 Luyks geld.

Daar de kerk nu geen inkomsten meer had bleef Geerts de parochianen heimelijk in de biechtstoel of ergens anders aanmanen de tienden te betalen, anders zou hij hun de sacramenten weigeren, hetgeen ook gebeurde.

R. K. Kerk — Schin op Geulle

Mauritiuskerk anno 1900-1910

Hij preekte zelfs over diefstal en ongerechtigheden, waaraan sommige mensen zich schuldig gemaakt hadden door zich genationaliseerde kerkelijke bezittingen toe te eigenen voor een paar gulden.

Zodoende wekte de pastoor wrevel onder de parochianen en deze gingen zich schriftelijk, maar wel anoniem beklagen bij de prefect Pierre Loysel te Maastricht. De pastoor ontkende alle aantijgingen en daarom bleef het bij een waarschuwing.

Daar de klachten bleven aanhouden gaf de prefect de burgemeester van Schin op Geul en Oud-Valkenburg opdracht de klagers een schriftelijke verklaring te laten maken over de problemen met de pastoor. De gemeentebode J. Quax kreeg een lijst met potentiële klagers en verzocht hun de waarheid en niets dan de waarheid op papier te zetten en te ondertekenen.

Hier volgt een verklaring van Joannes Huntjens: "De ondergetekende bekennt, dat hij op straat aan de pastoor gevraagd heeft of deze hem thuis zou komen biechten", waarop de pastoor antwoordde: "Als gij thienden geeft".

Kort geleden bij het "Jubileij" wilde hij in de biechtstoel biechten, maar de pastoor zei: "Ga maar, want gij bezit onrechtvaardig goed."

Een andere verklaring. Broer en zus gingen in een andere kerk te biechten, daar zij bevreesd waren dat de pastoor hun geen absolutie zou geven. Ze gingen echter de volgende dag in Schin op Geul ter communie. Tijdens het uitreiken ontstond er een woordenwisseling, waarop de pastoor toch inbond en de man tot de communie toeliet, maar niet zijn zus.

Zij was immers de bezitster geworden van onrechtmatig verkregen goed.

De prefect stuurde deze verklaringen nog diezelfde dag naar de Bisschop Zaepffel in Luik en ook nog naar Jean Etienne Portalis in Parijs. Deze was de directeur voor alle zaken betreffende de Eredienst.

Kort daarna kreeg de kantonpriester van Gulpen opdracht de meest vooraanstaande en betrouwbare burgers van de parochie te raadplegen.

Volgens deze mensen viel er niets kwaads van Pastoor Geerts te zeggen en werd hij door het grootste deel der mensen gezien als de deugdzaamste en eerzaamste priester van het rayon.

Prefect Pierre Loysel vond de verwijdering van pastoor Geerts de beste oplossing, maar bisschop Zaepffel vond dat niet nodig, gezien de verklaringen van de notabelen.

Om meer controle te hebben over de huidige en materiële kant van de parochies moest men volgens een decreet vanuit Parijs in iedere parochie kerkmeesters aanstellen.

Dit verliep in onze parochie ook niet goed, want de heren Jean Pluymakers en Francois Jacobs, aangesteld door de prefect, hielden het na twee weken voor gezien.

De burgemeester moest in opdracht van de prefect, in overleg met de pastoor uitzien naar andere geschikte personen.

Hier had de pastoor helemaal geen behoefte aan en dus stelde de burgemeester voor Nicolaas Wijnands, advocaat, en Henri Maessen, landbouwer, als zodanig te benoemen, hetgeen maanden later gebeurde. Het voorstel van de prefect om de pastoor boven het van staatswege jaarsalaris van 500 francs nog een uitkering vanwege de Gemeente te verlenen, werd door onze gemeente en die van Oud-Valkenburg geweigerd, wegens de slechte financiële middelen. Voor de kapelaan zou men zoals voorheen bij tijd en wijle een inzameling houden voor diens onderhoud.

Waarnemend prefect J.F.Hennequin eiste dat alle priesters alsnog de eed van adhesie aan het concordaat en de bisschop zouden afleggen, want hij nam geen genoegen met de afgelegde eden voor de kantonpriester.

Pastoor Geerts heeft dit geweigerd en zich ongunstig uitgelaten over de burgemeesters die deze eed hadden afgelegd.

Burgemeester Steijns van Strucht kwam dit ter ore en in een brief, aan de prefect schreef hij dat de pastoor hem verschillende keren de absolutie geweigerd had onder voorwendsel dat hij de eed in het bijzijn van twee getuigen moest afzweren.

Verder schreef hij dat een zekere Christiaan Lemmens hiervan getuige was geweest en dat de pastoor deze weggestuurd had met de mededeling dat hij alleen absolutie kon krijgen als hij de tienden zou betalen.

Pastoor Geerts moest zich weer in Maastricht verantwoorden bij Hennequin, vermoedelijk in het bijzijn van de commissaris Del-Ruelle. Maar weer bleef de pastoor aanvankelijk alles ontkennen en beriep zich op het biechtgeheim, maar uiteindelijk moest hij toch bepaalde gedragingen toegeven.

Hij bleef toch aan zijn ideeën vasthouden en wenste niet anders te handelen. Geerts werd doorgestuurd naar de Bisschop Zaepffel in Luik.

Hij verweet de bisschop dat hij onkundig was gelaten over de maatregelen die reeds tegen hem uitgevoerd waren en er volgde een zeer fel debat in 't bijzijn van vicaris-generaal Marie-Philippe de Rougrave.

Het slotoordeel van de bisschop was: "Il a la tête dérangé et il faut nous en débarrasser. C'est mon dernier mot". Vrij vertaald betekent dit: "Hij heeft een verward hoofd en wij moeten ons van hem ontlasten (ontslaan), dat is mijn laatste woord."

Pastoor Geerts werd ontslagen en verbleef nog even in Schin op Geul om bepaalde zaken af te handelen. Vervolgens ging hij naar Lambert Gilissen in Margraten, die een vriend van hem was.

In Schin op Geul voltrok zich in korte tijd een algehele kentering in de publieke opinie en de twee burgemeesters en een aantal belangrijke personen tekenden een petitie om het ontslag teniet te doen.

Maar de autoriteiten in Luik en Parijs wisten wel beter.

Zij hadden Geerts niet van zijn standpunten kunnen afhouden of zijn inzichten kunnen veranderen.

En ondanks dat hij erop attent werd gemaakt dat hij de eed van trouw en gehoorzaamheid aan de keizer Napoleon had afgelegd in de kerk van Gulpen, had hij verklaard niet te kunnen en niet te willen beloven dat hij de daaruit voortvloeiende verplichtingen zou nakomen. En dat hij de daaraan verbonden straf wel zou ondergaan.

Zodoende kon hij op geen enkele tegemoetkoming meer rekenen

De Italiaan Roggieri werd op 31 januari 1806 benoemd tot prefect van Nedermaas en deze moest de laatste regelingen treffen.

Op 25 februari 1806 liet de hoogste politiechef, de bekende en beruchte Fouché, uit Parijs weten dat hij het volledig eens was met het standpunt van Hennequin en diens maatregelen goedkeurde. "Houd hem zolang als nodig is onder toezicht in Maastricht, maar laat hem dan eventueel naar zijn familie gaan" was zijn eindoordeel.

En zo belandde pastoor Geerts bij familieleden in de Heek bij Hulsberg, waar hij de nog resterende tijd van zijn leven in ruste zou doorbrengen.

Pastoor Pierre Geerts overleed aldaar op 17 oktober 1842 in de leeftijd van 96 jaar.

Samenstelling Dré Kickken

Bronnen: Archief kerk Schin op Geul Gemeente Archief Maastricht.
 Archief LVO Rijksarchief Maastricht
 Tijdschrift "Land van Herle."
 Geschiedenis der beide Limburgen